

Nr 98

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslagen för budgetåret 1968/69 till rundradioverksamheten m. m. samt Kungl. Maj:ts proposition angående införande av färgtelevision m. m. jämte motioner.

(4:e avd.)

Statsverkspropositionen

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 10, s. 135 och 408—423 i utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 januari 1968) föreslagit riksdagen att *dels* anvisa i statsrådsprotokollet angivna anslag till rundradioverksamheten m. m., *dels* medge att televerket lämnas i statsrådsprotokollet angivet beställningsbemyndigande.

Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning för budgetåret 1968/69 under de skilda anslagen innebär

att till Viss beredskapsutrustning anvisas ett reservationsanslag av 550 000 kr. (punkt B 87, s. 135),

att till Ersättning för viss rundradioverksamhet anvisas ett anslag av 29 460 000 kr. (punkt B 88, s. 135),

att till Rundradioanläggningar anvisas ett investeringsanslag av 45 500 000 kr. (punkt I: 1, s. 408—420),

samt att till Radio- och televisionshus anvisas ett investeringsanslag av 13 290 000 kr. (punkt II: 2, s. 421—423).

Propositionen nr 50

I propositionen nr 50 har Kungl. Maj:t under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 8 mars 1968 berett riksdagen tillfälle att avge yttrande i anledning av vad i propositionen anförts rörande införande av färgtelevision och uttagande av avgifter för innehav av mottagarapparater.

I propositionen föreslås att reguljära färgsändningar i televisionen inleds per den 1 april 1970. Vid valet av tidpunkt har beaktats behovet av förberedelser i form av färganpassning av TV-distributionsnätet, iordningstäl-

lande av lokaler och anskaffning av teknisk utrustning samt rekrytering och utbildning av personal för produktion av färgprogram, anordnande av experimentsändningar etc. Vidare har beaktats önskvärldheten att välja en tidpunkt, som gör det möjligt för den svenska radioindustrin att anpassa sin produktionsplanering till den efterfrågesituation, som kan förväntas uppstå i samband med en start av reguljära färgsändningar. Särskilt angeläget har slutligen bedömts vara att genom en bestämning av starttidpunkten — som då inte bör ligga för långt fram i tiden — ge allmänheten vägledning i dess ny- och ersättningsanskaffning av mottagarapparater, dvs. i valet mellan UHF-apparater för svartvit mottagning och färgapparater.

Beträffande omfattningen av färgsändningarna innebär förslaget, att Sveriges Radio — efter en period av experimentsändningar — under våren 1970 startar med 6 timmar per vecka. Härefter förutsätts en successiv ökning av sändningstiden så att denna vid ingången av budgetåret 1973/74, dvs. drygt tre år efter starttidpunkten, är uppe i ca 20 timmar per vecka. Andelen egenproduktion i färgsändningarna förutsätts under den här ifrågavarande tiden utgöra 40 % av originalsändningarna.

Merkostnaderna för Sveriges Radio genom färgsändningarna och förberedelserna i anslutning därtill har för sexårsperioden 1968/69—1973/74 beräknats till 30 à 32 milj. kr., varav ca 20 milj. kr. avser utrustningsanskaffning. Till detta kommer televerkets kostnader för färganpassning av distributionsnätet om 7 milj. kr., vilket ger en sammanlagd merkostnad för perioden om 37 à 39 milj. kr.

För att bestrida merkostnaderna och dessutom få ett visst bidrag till täckning av kostnaderna för den bestående rundradioorganisationen, vars resurser i viss utsträckning även kommer att tas i anspråk för färgtelevisionen, föreslås att hushåll med färgapparat — utöver den allmänna mottagaravgiften — skall erlägga en särskild tilläggsavgift. Denna avses införas i anslutning till färg-TV-starten den 1 april 1970 och utgå med 25 kr. per kvartal.

Med den allmänna mottagaravgiften åsyftas här den kombinerade ljudradio- och televisionsavgift, som enligt statsmakternas redan fattade beslut skall avlösa de hittillsvarande ljudradio- och televisionslicenserna, dock med bibehållande av en särskild ljudradioavgift för hushåll med enbart radioapparat. Tidpunkten för införandet av den kombinerade avgiften och den särskilda ljudradioavgiften har ännu inte mera exakt bestämts. Det föreslås nu att de båda avgifterna införs per den 1 april 1969. Den kombinerade avgiften, som tidigare i 1966 års prisläge angetts till 40 kr. per kvartal, bör därvid med hänsyn till den inträffade löne- och prisstegringen utgå med 45 kr. per kvartal. Den särskilda ljudradioavgiften bör som tidigare förutsatts utgå med 50 kr. per år. Då tilläggsavgiften för hushåll med färgapparat tillkommer ett år senare — per den 1 april 1970 — blir alltså den sammanlagda kvartalsavgiften för dessa (45 + 25) 70 kr.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 345 av herr Dahlén m. fl. och II: 444 av herr Wedén m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att 1. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag om ett från Sveriges Radio fristående reklamfinansierat företag för program 2 i TV, organiserat enligt i motionerna angivna riktlinjer, som tryggar en självständig programverksamhet utan inflytande på programmen från ägares eller reklamköparens sida, och med samma förpliktelser i fråga om opartiskhet och mångsidighet som de vilka f. n. åvilar Sveriges Radio samt utredning om större frihet för sändningar av lokala och regionala ljudradioprogram, 2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om initiativ syftande till en utredning på nordisk basis angående utbyggt nordiskt TV-samarbete på det sätt som anges i motionerna, 3. att förslag om tidpunkten för införande av färg-TV föreläggas innevarande års riksdag.

dels de likalydande motionerna I: 347 av herr Holmberg m. fl. och II: 432 av herr Bohman m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte 1. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att 1966 års reklamutredning måtte i tilläggsdirektiv erhålla uppdrag att snarast utreda och framlägga förslag till erforderlig reglering av den reklamverksamhet, som fordras för fristående, bl. a. av pressen ägt TV-företag, så att verksamheten kan påbörjas samtidigt med att de tekniska förutsättningarna för den andra kanalen föreligger, varvid det av 1966 års riksdag beslutade andra TV-programmet kan ersättas, att televerket bemyndigas successivt anpassa sändningsnätet för TV 1 så att färgsändning blir möjlig och att erforderliga medel härför ställs till förfogande genom omdisposition inom anslagsramen samt att frågan om finansieringsprincipen för televerkets utbyggnad av sändningsnätet för den nya TV-kanalen blir föremål för utredning, 2. till rundradioanläggningar för budgetåret 1968/69 anvisa ett investeringsanslag av 19 800 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 591 av herrar Bengtson och Torsten Andersson samt II: 757 av herr Sjönell m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att Kungl. Maj:t uppdrager åt Sveriges Radio att utnyttja i motionerna åberopade möjligheter att bygga ut sin för färg-TV avsedda provsändningsverksamhet,

dels de likalydande motionerna I: 60 av herr Bengtson och II: 90 av herr Johansson i Skärstad m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att döva och hörselskadade personer befrias från skyldigheten att lösa TV-licens vid innehav av televisionsapparat,

dels motionen II: 442 av herr Rubin vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om att från

Sveriges Radio till kommunala bibliotek kontinuerligt distribueras de allmänviktigaste kulturprogrammen i utskrift,

dels de likalydande motionerna I: 809 av herr *Dahlén m. fl.* och II: 1048 av herr *Wedén m. fl.* vari hemställts att riksdagen i anledning av propositionen nr 50 måtte avge ett yttrande vari de i motionerna anförda synpunkterna beaktas,

dels de likalydande motionerna I: 810 av herrar *Strandberg* och *Brundin* samt II: 1047 av herr andre vice talmannen *Cassel* och fru *Sundberg* vari hemställts att riksdagen vid avgivande av yttrande över propositionen nr 50 måtte uttala att principen om fastställande av tidpunkten för införande av *reguljära* färg-TV-sändningar till den 1 april 1970 godtages och att PAL-systemet bör nyttjas, att färgsändningar i görligaste mån genomföres före den 1 april 1970 då så lämpligen kan ske jämsides med fortsatta experiment-sändningar, att ställning nu icke kan tagas till föreslagna licensavgifter.

Utskottet

Ramen för medelsförbrukningen under nästa budgetår för investeringar i rundradioanläggningar föreslås av Kungl. Maj:t skola fastställas till 44,2 milj. kr., varav 39,2 milj. kr. för televisionsradiolanläggningar och 5,0 milj. kr. för ljudradioanläggningar. Av det förstnämnda beloppet om 39,2 milj. kr. avser 13,2 milj. kr. olika kompletterande stationsarbeten i anslutning till distributionsnätet för nuvarande TV-program samt 26,0 milj. kr. utbyggnaden av ett distributionsnät till det andra TV-program som enligt statsmakternas år 1966 fattade beslut skall starta kring årsskiftet 1969/70. För att utbyggnaden av detta distributionsnät skall kunna fullföljas bör enligt departementschefen, utöver tidigare givna beställningsbemyndiganden för budgetåren 1969/70 och 1970/71 om 50 resp. 59 milj. kr., ett ytterligare sådant om 25 milj. kr. lämnas för budgetåret 1971/72.

Vad i övrigt angår televisionen tar Kungl. Maj:t upp 10,9 milj. kr. för investeringar i televisionshus i Stockholm samt radio- och televisionshus i Göteborg. För den allmänna programverksamheten beräknas ett belopp av 182,1 milj. kr. I sammanhanget beräknas 20,9 milj. kr. för de förberedelser, som föranleds av starten av det andra televisionsprogrammet kring årsskiftet 1969/70. För diverse inredningsarbeten uppskattas medelsbehovet till 7 milj. kr. och för anskaffning av inventarier till 22,8 milj. kr. Televerkets driftkostnader i anslutning till televisionen uppskattas till 35 milj. kr.

De totala utgifterna för televisionens allmänna programverksamhet under budgetåret 1968/69 skulle följaktligen uppgå till (39,2 + 10,9 + 182,1 + 35,0) 267,2 milj. kr. Då avgiftsintäkterna inom televisionsrörelsen för nästa budgetår uppskattas till 251,0 milj. kr. skulle rörelsen således uppvisa ett

underskott av 16,2 milj. kr. Den ackumulerade behållningen av avgiftsmedel i televisionsrörelsen skulle därmed minska i motsvarande mån och vid utgången av budgetåret 1968/69 uppgå till ca 279 milj. kr.

För ljudradion beräknar departementschefen — förutom förenämnda 5 milj. kr. för investeringar i distributionsanläggningar — 2,4 milj. kr. för investeringar i radiohus. Till täckande av Sveriges Radios drift- och programkostnader för ljudradions allmänna programverksamhet beräknas 92,5 milj. kr. Televerkets driftkostnader i anslutning till ljudradion uppskattas till 32,5 milj. kr.

De totala utgifterna för denna verksamhet skulle sålunda uppgå till $(5,0 + 2,4 + 92,5 + 32,5)$ 132,4 milj. kr., medan inkomsterna beräknas till 100,2 milj. kr. Ett underskott om 32,2 milj. kr. skulle således uppstå. Eftersom för ljudradions del någon behållning av överskottsmedel från tidigare år inte längre står till förfogande vid utgången av innevarande budgetår förutsätts det beräknade underskottet för budgetåret 1968/69 i sin helhet få täckas genom ianspråktagande av från tidigare år behållna avgiftsmedel i televisionsrörelsen. Behållningen av sådana medel nedgår då till ca 247 milj. kr.

Kostnaderna för skolprogramverksamheten och programverksamheten för utlandet samt för de fria ljudradiolicenserna för blinda beräknas av departementschefen under budgetåret 1968/69 uppgå till $(21,63 + 7,76 + 0,07)$ 29,46 milj. kr., vilket belopp äskats under anslaget Ersättning för viss rundradioverksamhet.

I propositionen nr 50 föreslås att Sveriges Radio efter en period av experimentsändningar den 1 april 1970 skall inleda reguljära färgsändningar i televisionen med en programtid om ca 6 timmar per vecka. Sändningstiden blir efter ett par månader 8 timmar per vecka och avses sedan successivt ökas så att den vid ingången av budgetåret 1973/74 är uppe i ca 20 timmar per vecka.

Merkostnaderna för Sveriges Radio genom färgsändningarna och förberedelserna i anslutning därtill har för sexårsperioden 1968/69—1973/74 beräknats till 30 å 32 milj. kr., varav ca 20 milj. kr. avser utrustningsanskaffning. Till detta kommer televerkets kostnader för färganpassningen av distributionsnätet om 7 milj. kr., vilket tillhoppa ger en sammanlagd merkostnad för perioden om 37 å 39 milj. kr.

För att färganpassningen av distributionsnätet skall vara klar till den förutsatta tidpunkten för starten av de reguljära färgsändningarna krävs, att av angivna 7 milj. kr. ett belopp om 3,5 milj. kr. ställs till förfogande för budgetåret 1968/69. Detta belopp bör belasta investeringsanslaget till rundradioanläggningar under televerkets fond. Någon ökning av detta anslag erfordras inte. Däremot bör den i det föregående omnämnda ramen för investeringarna under nästa budgetår vidgas med det angivna beloppet.

Redan i sitt utlåtande nr 163 angående rundradions fortsatta verksamhet m. m. vid 1966 års riksdag föreslog utskottet riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära att frågan om införande av svensk färg-TV i såväl program 1 som program 2 gjordes till föremål för fortsatta överväganden och att förslag i ärendet snarast möjligt förelades riksdagen. Av vikt vore också enligt utskottet att samråd skedde med våra nordiska grannländer. Riksdagen beslöt i enlighet med vad utskottet sålunda föreslagit.

Mot bakgrund bl. a. av det anförda finner utskottet det tillfredsställande att förslag i ämnet nu framlagts och att därvid samråd med övriga nordiska länder förevarit. Enighet med dessa har också numera uppnåtts om att som tekniskt system för färgtelevisionen välja det s. k. PAL-systemet. Utskottet tillstyrker således förslaget beträffande tidpunkten för färgtelevisionens införande och har inte funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i denna del anført.

I fråga om färgsändningarnas omfattning har enligt departementschefen överväganden skett som siktat till att genom lämplig utveckling av sändningstiden och andelen egenproduktion möjliggöra en successiv och smidig anpassning av färgaktiviteterna till Sveriges Radios lokal-, personal- och utbildningsmässiga förutsättningar. Efter perioden med experimentsändningar skall radioföretaget inleda de reguljära färgsändningarna med de i det föregående angivna sändningstiderna. Dessa har, vilket utskottet vill kraftigt understryka, betecknats som en allmän riktpunkt för programutvecklingen.

Förslagets innebörd och utskottets ställningstagande härtill torde i mer eller mindre hög grad innebära ett tillgodoseende av yrkandena i motionerna I: 809 och II: 1048 rörande sändningstiderna, yrkandet i motionerna I: 345 och II: 444 om förslag rörande tidpunkten för införande av färg-TV, yrkandet i motionerna I: 347 och II: 432 att televerket bemyndigas successivt anpassa sändningsnätet för TV 1 så att färgsändningar blir möjliga, yrkandet i motionerna I: 591 och II: 757 att Kungl. Maj:t uppdrager åt Sveriges Radio att utnyttja i motionerna åberopade möjligheter att bygga ut sin för färg-TV avsedda provsändningsverksamhet samt slutligen yrkandena i motionerna I: 810 och II: 1047 att fastställandet av tidpunkten för införande av reguljära färgsändningar till den 1 april 1970 godtages och att PAL-systemet bör nyttjas samt att färgsändningar i görligaste mån genomföres före den 1 april 1970.

I motionerna I: 345 och II: 444 har bl. a. yrkats att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag om ett från Sveriges Radio fristående reklamfinansierat företag för program 2 i TV, organiserat enligt i motionerna angivna riktlinjer som tryggar en självständig programverksamhet utan inflytande på programmen från ägares eller reklamköparens sida, och med samma förpliktelser i fråga om opartiskhet och mångsidighet som de vilka f. n. åvilar Sveriges Radio. Vidare har i mo-

tionerna I: 347 och II: 432 yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla dels att 1966 års reklamutredning i tilläggsdirektiv erhåller uppdrag att snarast utreda och lägga fram förslag till erforderlig reglering av den reklamverksamhet, som fordras för fristående, bl. a. av pressen ägt TV-företag så att verksamheten kan påbörjas samtidigt med att de tekniska förutsättningarna för den andra kanalen föreligger, varvid det av 1966 års riksdag beslutade andra TV-programmet kan ersättas, dels att frågan om finansieringsprincipen för televerkets utbyggnad av sändningsnätet för den nya TV-kanalen blir föremål för utredning. Utskottet får i anledning härav anföra följande.

I den av 1966 års riksdag godkända propositionen nr 136 (SU 163, rskr. 388) framhöll departementschefen att han funnit det vara angeläget att finna ett system som ställer etermedierna fria från kommersiella intressens eller politiska gruppers ensidiga inflytande. En grundläggande förutsättning angavs därvid vara att en fri etableringsrätt i etern vore en omöjlighet redan på grund av det begränsade antalet frekvenser. Frihet i etern måste i första hand förenas med en medveten strävan till objektivitet och saklighet i det samlade programutbudet och innefatta möjligheter för olika åsikter och meningsriktningar att komma till tals samt garantier mot obehöriga påtryckningar. I anslutning härtill erinrades om det i flera västeuropeiska demokratier förekommande »public service-systemet», dvs. ett system där man gett rätten till rundradiosändningar åt ett eller flera allmännyttiga företag som haft stor självständighet och frihet att verka som »en rundradio i allmänhetens tjänst». Företagen ansågs i de flesta fall ha lyckats bevara sin integritet, sin självständighet och sitt oberoende. De ansågs också ha i stor utsträckning svarat för de djärva initiativen, förnyelsen av programstoffet och originaliteten i presentationen.

Förslaget att i Sverige införa kommersiell privatägd television avvisades vid förenämnda riksdag helt under hänvisning bl. a. till erfarenheterna från andra länder. Utskottet vill också erinra om att riksdagen så gott som varje år efter sitt beslut 1956 om televisionens införande i vårt land haft att pröva motionsledes väckta yrkanden om reklamfinansierad TV och fri etableringsrätt m. m. samt därvid avvisat dessa. Någon anledning att nu ändra ståndpunkt föreligger enligt utskottets uppfattning inte — så mycket mindre som inga nya skäl förebragts till stöd härför.

Ej heller kan utskottet nu — lika litet som tidigare — tillstyrka att vid sidan av Sveriges Radio inrättas ett icke privatägt kommersiellt företag, finansierat helt med reklaminkomster. Ett system med Sveriges Radios verksamhet licensfinansierad och härjämte ett särskilt företag som förbehålls TV-reklam skulle i realiteten innebära att vid sidan av Sveriges Radio ett kommersiellt monopol på TV-reklam etableras. Konkurrensen mellan företagen skulle heller inte komma att ske på lika villkor eftersom det ena företaget skulle finansieras genom licensavgifter och det andra genom reklam-

inkomster. Därest endast reklamfinansiering eftersträvas kan man enligt utskottets uppfattning lika gärna föreslå reklamsändningar i Sveriges Radios program, vilket utskottet emellertid inte ansett sig kunna förorda. I anslutning till det anförda må dock erinras om den översyn som pågår genom särskilda sakkunniga med uppgift att verkställa utredning rörande reklamens verkningar med särskild hänsyn till reklamsändningar i televisionen.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker yrkandet i motionerna I: 345 och II: 444 om skyndsamt utredning och förslag om fristående reklamfinansierat företag för TV 2 och utredning om större frihet för sändningar av lokala och regionala ljudradioprogram. Likaledes avstyrks förslagen i motionerna I: 347 och II: 432 om tilläggsdirektiv till 1966 års reklamutredning.

Utskottet har inte heller funnit skäl föreligga att på sätt i motionerna I: 347 och II: 432 föreslagits frågan om finansieringsprincipen för televerkets utbyggnad av sändningsnätet för den nya TV-kanalen blir föremål för utredning. Motionerna avstyrks därför i denna del.

I anledning av yrkandet i motionerna I: 345 och II: 444 om utredning på nordisk basis angående utbyggt nordiskt TV-samarbete må erinras om det omfattande samarbete de nordiska radio- och TV-företagen emellan både på det tekniska området och programmässigt som redan pågår. En ytterligare utveckling härav torde vara att förvänta och framstår även enligt utskottets uppfattning såsom önskvärd. Som utskottet tidigare framhållit (SU 1967: 9, p. 3) förutsätter utskottet vidare att utvecklingen i fråga om möjligheterna till utbyte mellan de nordiska länderna av radio- och TV-sändningar uppmärksamts följs av vederbörande myndigheter och radioföretag samt att de åtgärder som därvid befinns påkallade vidtas. Några särskilda åtgärder från riksdagens sida i det av motionärerna angivna syftet torde därför i vart fall inte f. n. vara erforderliga, varför motionerna i denna del avstyrks.

För att bestrida merkostnaderna för sändningar i färgtelevisionen och dessutom få ett visst bidrag till täckning av kostnaderna för den bestående rundradioorganisationen, vars resurser i viss utsträckning även kommer att tas i anspråk för färgtelevisionen, föreslås i propositionen att hushåll med färgapparat — utöver den allmänna mottagaravgiften — skall erlägga en särskild tilläggsavgift. Denna avses införas i anslutning till färg-TV-starten den 1 april 1970 och utgå med 25 kr. per kvartal.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag härom ävensom beträffande den allmänna mottagaravgiften, varmed åsyftas den kombinerade ljudradio- och televisionavgift, som enligt statsmakternas redan fattade beslut skall avlösa de hittillsvarande ljudradio- och televisionlicenserna, dock med bibehållande av en särskild ljudradioavgift för hushåll med enbart radioapparat. De båda avgifterna föreslås skola införas per den 1 april 1969. Den

kombinerade avgiften, som tidigare i 1966 års prisläge angetts till 40 kr. per kvartal, bör därvid med hänsyn till den inträffade löne- och prisstegringen utgå med 45 kr. per kvartal. Den särskilda ljudradioavgiften bör som tidigare förutsatts utgå med 50 kr. per år. Då tilläggsavgiften för hushåll med färgapparat tillkommer ett år senare — per den 1 april 1970 — blir alltså den sammanlagda kvartalsavgiften för dessa (45 + 25) 70 kr.

Av det anförda följer att utskottet avstyrker de i motionerna I: 809 och II: 1048 samt I: 810 och II: 1047 framförda yrkandena att i stället för höjning av licensavgifterna och uttagande av en särskild avgift för färg-televisionsapparater finansiering sker genom reklamintäkter respektive att ställning nu inte tages till föreslagna licensavgifter.

Kungl. Maj:ts förslag i övrigt med avseende å såväl storleken av medelsförbrukningen under televerkets fond som rundradioverksamhetens omfattning och inriktning jämte medels- och anslagsberäkningar m. m. tillstyrks av utskottet. Härav följer att utskottet avstyrker det i motionerna I: 347 och II: 432 framställda yrkandet om en minskning av anslaget till rundradioanläggningar till 19,8 milj. kr.

I motionerna I: 60 och II: 90 har yrkats att riksdagen måtte besluta att döva och hörselskadade personer befrias från skyldigheten att lösa TV-licens vid innehav av televisionsapparat.

Utskottet har i andra sammanhang (jfr bl.a. SU 1961: 9 p. 3 och 1968: 9 p. 3) då det gällt att för en speciell grupp åstadkomma befrielse från eller nedsättning av affärsverkens avgifter ställt sig avvisande under hänvisning till bl. a. det merarbete och de olägenheter i administrativt hänseende sådana nedsättning eller avgiftsbefrielse skulle innebära. I förevarande fall synes dock vissa skäl kunna anföras för dylika åtgärder. Utskottet vill därför inte motsätta sig att en prövning i en eller annan form kommer till stånd rörande de praktiska och ekonomiska möjligheterna att åstadkomma en hel eller partiell avgiftsbefrielse för berörda grupper. Vad utskottet sålunda anför bör av riksdagen ges till känna för Kungl. Maj:t.

Det i motionen II: 442 framförda yrkandet att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om att från Sveriges Radio till kommunala bibliotek kontinuerligt distribuera de allmänviktigaste kulturprogrammen i utskrift har utskottet inte funnit sig kunna biträda med hänsyn till de vittgående konsekvenser i bl. a. ekonomiska och organisatoriska hänseenden förslagets genomförande synes innebära samt avstyrker därför motionen i fråga.

Under återopandande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionerna I: 345 och II: 444, I: 347 och

II: 432, I: 809 och II: 1048 samt I: 810 och II: 1047, I: 591 och II: 757, de åtta förstnämnda såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående införande av färgtelevision,

2. att riksdagen avslår motionerna I: 345 och II: 444 i vad de avser skrivelse till Kungl. Maj:t om skyndsamt utredning och förslag om ett från Sveriges Radio fristående reklamföretag för program 2 i TV samt utredning om större frihet för sändningar av lokala och regionala ljudradioprogram ävensom motionerna I: 347 och II: 432 i vad de avser skrivelse till Kungl. Maj:t om tilläggsdirektiv till 1966 års reklamutredning,

3. att riksdagen avslår motionerna I: 347 och II: 432 i vad de avser utredning rörande finansieringsprincipen för televerkets utbyggnad av sändningsnätet för en ny TV-kanal,

4. att riksdagen avslår motionerna I: 345 och II: 444 i vad de avser skrivelse till Kungl. Maj:t rörande utredning på nordisk basis angående utbyggt nordiskt TV-samarbete,

5. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 809 och II: 1048 samt I: 810 och II: 1047, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående uttagande av avgifter för innehav av mottagarapparater,

6. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 347 och II: 432 såvitt nu är i fråga till *Rundradioanläggningar* för budgetåret 1968/69 på kapitalbudgeten under televerkets fond anvisar ett investeringsanslag av 45 500 000 kr.,

7. att riksdagen medger att televerket lämnas i statsrådsprotokollet förordat beställningsbemyndigande,

8. att riksdagen till *Radio- och televisionshus* för budgetåret 1968/69 på kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisar ett investeringsanslag av 13 290 000 kr.,

9. att riksdagen till *Viss beredskapsutrustning* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 550 000 kr.,

10. att riksdagen till *Ersättning för viss rundradioverksamhet* för budgetåret 1968/69 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett anslag av 29 460 000 kr.,

11. att riksdagen i anledning av motionerna I: 60 och

II: 90 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört be-
träffande avgiften för TV-licens för döva och hörselskadade,
12. att riksdagen avslår motionen II: 442.

Stockholm den 3 maj 1968

På statsutskottets vägnar:

EMIL NÄSSTRÖM

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström (s), Birger Andersson (s),
Virgin (h), Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), Kaijser (h), Mårtens-
son (s), Bengtson (cp), Bertil Petersson (s), Bengt Gustavsson (s), Hjorth
(s), Erik Gustaf Peterson (fp), Strandberg (h), Karl-Erik Eriksson (fp)
och Johan Olsson (cp) samt

från andra kammaren: Karlsson i Olofström (s), Blidfors (s), Ståhl
(fp), Mellqvist (s), Turesson (h), fröken Olsson (s), herrar Arvidson (s),
Johansson i Norrköping (s), Gustafsson i Kårby (cp), Cassel (h), Lindahl
(s), Tobé (fp), Sjönell (cp), Nilsson i Kristianstad (s) och Sterne (fp).

Reservationer

1) beträffande utredning om ett från Sveriges Radio fristående reklam-
företag för program 2 i TV, m. m., av herrar *Virgin* (h), *Kaijser* (h), *Eric
Gustaf Peterson* (fp), *Strandberg* (h), *Karl-Erik Eriksson* (fp), *Ståhl* (fp),
Turesson (h), *Cassel* (h), *Tobé* (fp) och *Sterne* (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med »I den» och på
s. 8 slutar med »års reklamutredning» bort ha följande lydelse:

»Det nuvarande läget inom radio-TV-området är enligt utskottets mening
i hög grad otillfredsställande. Det är till stor del orsakat av regeringens
dogmatiska tänkande och ovilja att söka nya vägar, vilket kommit till ut-
tryck t. ex. i avvisandet av förslaget om en förulsättningslös utredning av
hela frågekomplexet. De tekniska möjligheter som föreligger för ett friare
system har negligerats och de långsiktiga finansieringsfrågorna har lämnats
olösta.

Den organisation som genomförts vad gäller TV 1 och TV 2 söker visser-
ligen till någon del tillvarata de fördelar som konkurrens alltid medför, men
den är — vilket också motionärerna anfört — trots detta behäftad med
allvarliga brister. Ett enda statligt företag med monopolställning innebär
inte att fullgoda möjligheter föreligger för en fri och allsidig opinionsbild-
ning och samhällsdebatt, även om en viss konkurrens mellan olika program-

ledningarna ordnas. Centraliseringen blir påfallande inte minst vad gäller ett så viktigt område som nyhetsförmedlingen. Urvalet av åsikter, nyheter och information blir rikare och mera allsidigt genom förekomsten av två självständigt konkurrerande företag. Riskerna för ensidighet hos monopolen gäller givetvis inte bara nyheter utan också samhällsreportage, litteratur, musik, teater och underhållning.

För de många som arbetar inom radio-TV-branschen innebär ett monopolsystem klara nackdelar. Förekomsten av flera konkurrerande företag medför att man motverkar Sveriges Radios utveckling till ett enda dominerande jätteföretag. Konkurrens skapar incitament för rationellare metoder och kostnadsansvar, ett mer effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Än allvarligare är att finansieringsfrågorna på längre sikt fortfarande är olösta. Kungl. Maj:t har inte klarlagt hur man avser att lösa dessa. Den av riksdagen 1966 beslutade licenshöjningen är helt otillräcklig om en fortsatt utbyggnad av TV 2 skall ske. Det stod klart redan i samband med beslutet. Finansieringsfrågorna måste ges en mera definitiv lösning och detta bör ske i samband med en omprövning av den gällande ordningen i dess helhet.

Planeringen måste i första hand inriktas på att skapa ramarna för ett självständigt företag för TV 2. Hur dessa ramar exakt skall utformas bör bli föremål för övervägande av en snabbt arbetande expertutredning, exempelvis 1966 års reklamutredning. I detta sammanhang vill utskottet endast kortfattat ange några principer som bör vara vägledande vid uppbyggnaden av det nya systemet.

Statsmonopolen upphör. Koncession för TV 2 ges till ett gentemot statsmakterna fristående och av Sveriges Radio oberoende företag. För att förhindra att detta blir dominerat av en enda politisk eller ekonomisk maktgruppering bör särskilda bestämmelser stipuleras vid starten av och gälla för aktieteckningen i bolaget. En naturlig möjlighet är att press och folkrörelser får förvärva huvudmannskapet för ett sådant fristående radio-TV-företag. TV 2-företaget skall arbeta under samma regler för opartiskhet och ansvar som gäller för Sveriges Radio.

TV 2-företaget må finansiera sin verksamhet genom försäljning av reklamtid. Frågan om lokala eller regionala TV-företags eller radioföretags möjlighet att likaledes försälja reklam bör bli föremål för särskild utredning. Därvid bör bl. a. hänsyn tas till verkningarna på dagspressens ekonomiska villkor och önskvärdheten att inte alltför plötsliga och genomgripande förändringar inträder. Tidningsföretagens möjligheter att bli intressenter i TV-företag bör beaktas. Vissa regler bör gälla för annonsering. Reklam bör endast få förekomma mellan olika program eller i sammanhängande programblock. Reklamen skall således klart åtskiljas från den övriga programverksamheten. Den skall presenteras på ett sådant sätt att allmänheten inte svävar i tvivelsmål om att det rör sig om annonsering. Det får inte förekomma att ett visst program bekostas eller understöds av en viss annonsör eller annan person.

Genom dessa och andra preciserade regler för reklamverksamheten och de befogenheter som bör ges en statlig myndighet för kontroll att reglerna efterlevs undviks de risker som eventuellt kan vara förenade med reklamfinansierad radio-TV. Annonsörerna skall således inte få något inflytande över programproduktionen.

Med den här förordade organisationen får inte heller företags styrelse och finansärer inflytande över programverksamheten. Denna bör med samma oberoende och självständighet ledas av företags chef som f. n. är fallet med radiochefen i Sveriges Radio. Han bör alltså vara bunden av de regler för opartiskhet och ansvar som är belingelserna för TV-koncessionen. Samma regler vilka gäller för det statliga företaget bör gälla för nytillkommande.

Det anförda innebär att utskottet tillstyrker yrkandet i motionerna I: 345 och II: 444 om skyndsamt utredning och förslag om fristående reklamfinansierat företag för TV 2 och utredning om större frihet för sändningar av lokala och regionala ljudradioprogram. Likaledes tillstyrks förslagen i motionerna I: 347 och II: 432 om tilläggsdirektiv till 1966 års reklamutredning.»

dels utskottets hemställan under 2. bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen med bifall till motionerna I: 345 och II: 444 samt I: 347 och II: 432, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t anhåller om dels tilläggsdirektiv till 1966 års reklamutredning att snarast utreda och framlägga förslag till erforderliga bestämmelser för den reklamverksamhet som fordras för ett bl. a. av pressen ägt fristående, reklamfinansierat företag för program 2 i TV med samma förpliktelser i fråga om opartiskhet och mångsidighet som f. n. åvilar Sveriges Radio, dels utredning om större frihet för sändningar av lokala och regionala ljudprogram,»

2) beträffande finansieringsprincipen för televerkets utbyggnad av sändningsnätet för en ny TV-kanal av herrar *Virgin* (h), *Kaijser* (h), *Strandberg* (h), *Turesson* (h) och *Cassel* (h) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 8 som börjar med »Utskottet har» och slutar med »denna del» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 347 och II: 432 har föreslagits att frågan om finansieringsprincipen för televerkets utbyggnad av sändningsnätet för den nya TV-kanalen blir föremål för utredning. Genom övergång till ett system där televerket skall försälja sändningstid till de fristående programföretagen synes det utskottet lämpligt att investeringskostnaderna läggs utom statsbudgetens ram och att frågan om lånefinansiering prövas. Utskottet tillstyrker därför att finansieringsprincipen blir föremål för utredning.»

dels utskottets hemställan under 3. bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen med bifall till motionerna I: 347 och II: 432 såvitt nu är i fråga hos Kungl. Maj:t anhåller att frågan om finansieringsprincipen för televerkets utbyggnad av sändningsnätet för den nya TV-kanalen utredes.»

3) beträffande licensavgifterna för radio- och TV-apparater av herrar *Virgin* (h), *Kaijser* (h), *Eric Gustaf Peterson* (fp), *Strandberg* (h), *Karl-Erik Eriksson* (fp), *Ståhl* (fp), *Turesson* (h), *Cassel* (h), *Tobé* (fp) och *Sterne* (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med »Utskottet tillstyrker» och på s. 9 slutar med »föreslagna licensavgifter» bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner det anmärkningsvärt att en så hög extra avgift förordas att den kommer att täcka väsentligt mer än själva kostnaden för färg-TV. Den merkostnad som färgtelevisionen innebär för Sveriges Radio är nämligen förhållandevis obetydlig. Man kan vänta att ett stort antal hushåll under de närmaste 5—6 åren kommer att skaffa färg-TV. Uppenbarligen kommer ganska många hushåll att få bära en extra licensavgift om propositionen bifalles.

Enligt Sveriges Radios petita för 1968/69 kommer det ackumulerade underskottet vid utgången av budgetåret 1972/73 att vara uppe i ca 800 milj. kr. Den nu föreslagna licenshöjningen skulle givetvis minska detta underskott, men sannolikt är att den allmänna licensavgiften måste ytterligare väsentligt höjas innan balans kan uppnås. En avgift på mellan 350 och 400 kr. i genomsnitt för alla TV-hushåll framstår inte som något orealistiskt perspektiv om den nuvarande finansieringspolitiken fortsätter. Utskottet anser en sådan utveckling vara helt oacceptabel.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag avstyrkes således av utskottet. Skulle det nästa år visa sig att regeringens förhållningspolitik gör det svårt att i tid klara alla med ett nytt företag förenade organisations- och finansieringsproblem, bör frågan om tillfällig finansieringsåtgärd tas upp till skyndsam behandling.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker de i motionerna I: 809 och II: 1048 samt I: 810 och II: 1047 framförda yrkandena att finansieringsfrågan utredes samt att ställning nu inte tages till föreslagna licensavgifter.»

dels utskottets hemställan under 5. bort ha följande lydelse:

»5. att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionerna I: 809 och II: 1048 samt I: 810 och II: 1047, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående uttagande av avgifter för innehav av mottagarapparater.»

4) beträffande anslaget till Rundradioanläggningar av herrar *Virgin* (h), *Kaijser* (h), *Strandberg* (h), *Turesson* (h) och *Cassel* (h) som anser att *dels* det stycke i utskottets yttrande på s. 9 som börjar med »Kungl. Maj:ts förslag» och slutar med »19,8 milj. kr.» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 347 och II: 432 har yrkats på en minskning av anslaget till rundradioanläggningar. Som motivering anger motionärerna att man inte kan medverka till att Sveriges Radio skall erhålla 20,4 milj. kr. för förbedelser inför det andra TV-programmet samt 5,3 milj. kr. till en ytterligare nyhetsstudio. Utskottet biträder denna uppfattning. De besparingar som härvid åstadkommes bör i samma omfattning kunna disponeras för utbyggnad av sändningsnätet genom ianspråktagande av fonderade medel. Härigenom kan det ordinarie anslaget till rundradioanläggningar reduceras med motsvarande belopp.»

dels utskottets hemställan under 6. bort ha följande lydelse:

»6. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 347 och II: 432 såvitt nu är i fråga till *Rundradioanläggningar* för budgetåret 1968/69 på kapitalbudgeten under televerkets fond anvisar ett investeringsanslag av 19 800 000 kr.,»